

Ireneusz Słoma (Lublin)

Premisla Christiana
(2014/2015) t. 16, s. 443-449

KULT SERCA JEZUSOWEGO W ŻYCIU KAPŁAŃSKIM WEDŁUG ŚW. JÓZEFA SEBASTIANA PELCZARA*

Św. Józef Sebastian Pelczar (1842-1924), biskup diecezji przemyskiej w latach 1899-1924 (od 1901 ordynariusz tej diecezji), człowiek pełen ducha Bożego i troski o uświęcenie siebie i wszystkich wiernych. Był gorliwym apostołem kultu Najświętszego Serca Pana Jezusa¹. Widział w nim skuteczny środek do osiągnięcia świętości. W swojej działalności propagował go w pismach, homiliach, przez założenie Zgromadzenia Sióstr Służebnic Najświętszego Serca Jezusowego, a także przez budowę kościołów pod wezwaniem tegoż Serca. Szczególnie zalecał ten kult kapłanom, jako duchowym przewodnikom wiernych. Ich formacji poświęcił szczególnie takie dzieła jak *Rozmyślenia o życiu kapłańskim, czyli ascetyka kapłańska* i *Pasterz według Serca Jezusowego, czyli ascetyka pasterska*.

Uświęcenie Ludu Bożego, którego źródłem i sprawcą jest sam Bóg, dokonuje się za pośrednictwem ludzi szczególnie wybranych przez Boga. Wiernie wypełnienie tego daru i zadania jest możliwe najpierw dzięki osobistej relacji z Bogiem. Jednym ze świętych, którzy przypominali o tym był Józef Sebastian Pelczar. On drogę własnego uświęcenia o raz ludu powierzonego pieczy duszpasterza widział w żywym kulcie Serca Jezusowego². Jego wskazania mimo, że minął już niespełna wiek od jego przejścia do wieczności, nadal pozostają aktualne i są skuteczną drogą do realizacji powołania kapłańskiego.

Św. Biskup podczas swojej działalności pasterskiej wiele czasu poświęcił formacji kapłanów, „wskazując na sakramentalne zjednoczenie z Chrystusem, Najwyższym Kapłanem, jako fundament tożsamości kapłana i jego posługi duszpasterskiej”³. W zgodzie z ówczesnym duchem czasu uwypuklał wymiar ascetyczny, który opiera się na dyscyplinie wewnętrznej

* Artykuł ukazał się w: „Roczniki Liturgiczno-Homiletyczne” (2013), nr 4, s. 185-192. Artykuł jest częściowo przepracowanym fragmentem pracy magisterskiej, która ukazała się drukiem: *Niech będzie wszędzie miłowane Najświętsze Serce Jezusa*, Lublin 2013, s. 70-76.

¹ Dalej NSPJ.

² Por. W. MOCYDLARZ, *Serce Jezusa w Liturgii*, Kraków 2009, s. 50-51.

³ J. MACHNIAK, *Kapłan według Serca Jezusowego. Duchowość kapłana w pismach ascetycznych bł. Józefa Sebastiana Pelczara*. „Analecta Cracoviensia” 27(1995), s. 233.

i wiernym wykonywaniu praktyk modlitewnych. Wyraźnie akcentował konieczność rozwijania osobowej więzi z Jezusem, jedynym mistrzem i wzorem kapłańskiego życia, opartej na nabożeństwie do Najświętszego Serca Jezusowego. Ono bowiem jest nierozzerwalnie związane z oddawaniem czci Jezusowi Chrystusowi, który jest doskonale posłuszny Ojcu, nieskończenie Go miłując, co wyraża się najdoskonalej w ofierze Krzyża⁴.

1. Kult NSPJ źródłem kapłańskiej świętości

Dla kapłana ważne jest poznanie tej ofiary Serca Bożego, by żyjąc swoim powołaniem, nieustannie się z nią łączyć, uznając swój grzech i niemoc, a siły szukając jedynie u Boskiego Zbawiciela. W kapłańskiej posłudze, tylko Bóg „jest źródłem światła, pociechy, pokoju, słowem szczęścia prawdziwego: przeto ten tylko kapłan zdoła osiągnąć szczęście prawdziwe, który przez miłość z Bogiem się jednoczy; a im ta miłość jest doskonalszą, tym szczęście jest czystszy i trwalszy. [Pan] w nagrodę za pracę i ofiary, otwiera [...] serce Swoje, z którego płyną strugi światła, pociechy i pokoju, a nieraz czyni go narzędziem swego miłosierdzia i powiernikiem swojej wszechmocy”⁵. By zatem właściwie zrealizować to zadanie kapłan powinien nieustannie mieć przed oczyma Chrystusa, rozważać wszystko co On uczynił, wchodzić w Jego Serce, kształtować w sobie Jego ducha, żyć w Chrystusie. Serca Jezusa, jest bowiem źródłem świętej gorliwości, dzięki której kapłan będzie wiodł czyste i umartwione życie, pociągając także inne dusze do Chrystusa. By tego dokonać poleca bp. Pelczar odmawiać modlitwy ku czci Serca Jezusowego i rozmyślanie o pobudkach i cnotach tego Serca, a nadto podkreśla potrzebę poświęcenia się całkowicie Sercu Jezusa i ofiarowanie Mu wszystkiego: mienia i zdrowia, wszystkich zmysłów ciała i władz duszy, myśli, uczuć, słów, czynów i cierpień. Akt ofiarowania się należy powtarzać codziennie rano przez pośrednictwo Niepokalanej Dziewicy. Co więcej Józef Sebastian zaleca także przynależność do Bractwa Serca Jezusowego lub Apostolstwa modlitwy, odmawianie aktów strzelistych uposażonych w odpusty, posiadanie obrazu NSPJ w brewiarzu, na ścianach mieszkania, w kościele w jednym z ołtarzy, a także noszenie szkaplerza lub medalika na piersi, polecenie swojej parafii temuż Sercu i rozkrzewianie w niej tego nabożeństwa, oraz w nagłych potrzebach, przedstawiając z wielką ufnością Sercu Jezusa każdą sprawę zarówno tą najmniejszą, jak i najbardziej delikatną, po ludzku niemożliwą do rozwiązania⁶.

⁴ Por. Ł. KLECZKA, *Kontemplacja Serca Jezusowego*, Kraków 2009, s. 42-43.

⁵ J. S. PELCZAR, *Rozmyślania o życiu kapłańskim, czyli ascetyka kapłańska*, Ząbki 2008, s. 72.

⁶ Por. J. S. PELCZAR, *Pasterz według Serca Jezusowego, czyli ascetyka pasterska*. Lwów 1913, s. 22-30.

2. Eucharystia ściśle związana z kultem NSPJ

Nabożeństwo do NSPJ „napętnia życie duchowe kapłanów mądrością Bożą i umiejętnością. Rozpala gorliwość ewangeliczną i jest środkiem skutecznie wspierającym wzrastanie do coraz wyższej doskonałości”⁷. Owocuje ono w duchowym życiu kapłana zaangażowaniem we własne uświęcenie i oddanie Chrystusowi swojej osoby, a zarazem całej codzienności. Praktyka ta pomaga wnikać w miłość Bożego Serca, w pełni objawioną w ofierze krzyżowej, uobecnianej w Najświętszej Eucharystii. W niej to, według bp. Pelczara, należy uświadomić sobie bezmiar miłości Bożej, która uobecnia się w Najświętszej Ofierze, zwłaszcza przez jej łączność z męką krzyżową Chrystusa. Do niej należy się zawsze przygotować, a nadto prosić: „O Jezu, Najwyższy Kapłanie i Mistrzu mój, błagam Cię przez Najświętsze Serce Twoje, przez wstawienie Najmiłociwszej Matki Twojej, przez przyczynę świętych kapłanów Twoich, uczynź mnie kapłanem według Serca Twego, bym tę Ofiarę tak sprawował, jak Ty sam pragniesz”⁸.

Św. Biskup poucza także jak duszpasterz winien przeżywać poszczególne części Mszy św. Podczas Confiteor kapłan powinien wzbudzać akt doskonałej skruchy za grzechy swoje i innych ludzi, następnie po odczytaniu Ewangelii przyrzekać, że będzie zawsze myślał, mówił i działał w duchu Chrystusa Pana. Rozpoczynając Offertorium winien ofiarować się Bogu na ofiarę całopalną. Odmówiwszy Prefację wezwany jest, by dziękować za dary otrzymane od Boga dla siebie i za udzielone innym ludziom. W czasie Podniesienia powinien polecać Bogu swoje i ludzkie potrzeby, wyobrażając sobie, że jest właśnie w Wieczerniku, a następnie na Kalwarii w chwili śmierci Jezusa; po Podniesieniu pasterz ma oddawać Boskiemu Sercu dusze zmarłych; odmawiając *Pater noster* prosić o ducha modlitwy i wysłuchanie prośb. Przed Komunią wskazane jest by pokornie przeproszał Pana za każde popełnione zło; po Komunii uwielbiał, dziękował i prosił, powtarzając w duchu akty strzeżenie, m.in. *Dominus meus, Deus meus*; Słodkie Serce Jezusa, bądź moją miłością; po Mszy św. w podobnych aktach winien kapłan ofiarować Sercu Jezusa siebie i parafian⁹. „Wtenczas to może kapłan u stóp Pana uprosić wszelakich łask dla siebie i drugich [...] może przyłożyć swe usta do najmiłociwszego Jego Serca i pić zeń balsam przedziwnej słodkości; potrzeba tylko, aby wdzięczność kapłana otworzyła to Serce na oścież”¹⁰.

Eucharystia i obecne w niej NSPJ było dla J. S. Pelczara wzorem kapłańskiej duchowości. Chrystus bowiem „nie tylko ukrywa w niej swoje Bó-

⁷ L. KRÓL, *Znaczenie kultu Serca Jezusowego dla życia duchowego według św. Józefa S. Pelczara*, „Studia Włocławskie” 9(2006), s. 236.

⁸ PELCZAR, *Rozmyślenia...*, s. 336.

⁹ Por. PELCZAR, *Pasterz...*, s. 26.

¹⁰ PELCZAR, *Rozmyślenia...*, s. 348.

stwo, ale także i Człowieczeństwo, aby w taki sposób odsłaniać głębię miłości swojego Serca. W niej także doświadcza wielu zniewag, niewdzięczności, zapomnienia, wzgardy i lekceważenia”¹¹. Stąd też szczególny obowiązek czci Serca Jezusa spoczywa na kapłanach, których powinnością jest zachęcanie do tego także wiernych.

To nabożeństwo staje się źródłem dla duszpasterskiej siły i wierności Bogu. Kapłan, dzięki osobistej więzi z Sercem Jezusa, szczególnie przeżywaną w Ofierze Mszy Świętej, oddaje Bogu najwyższą cześć. Wyraża się to w godnym i pełnym prawdziwego zaangażowania sprawowaniu Eucharystii i sakramentów, adoracji Najświętszego Sakramentu, prowadzeniu nabożeństw pierwszopiątkowych i wielu innych oraz poprzez częste akty strzeliste. Powinien on wzywać pomocy NSPJ w każdej sytuacji, szczególnie w momentach pokus i cierpień oraz chwilach zniechęcenia, by coraz bardziej stawać się podobnym do Serca Jezusowego.

3. Serce Jezusa źródłem owocnego duszpasterstwa

Kult NSPJ powinien być szczególnie pielęgnowany w działalności duszpasterskiej. Jako powód tego obowiązku, należy wymienić według św. Józefa Sebastiana to, że „to Serce na cześć najwyższą, cześć Boską zasługuje, jako Serce Boga - Człowieka, z Boską Jego Osobą nierozdzielnie związane, jako świątynia Bóstwa, arka świętości, tron łaski, stolica miłosierdzia, siedziba i godło miłości, skarbnica wszystkich darów, szkoła wszelakich cnót”¹². Pragnieniem samego Jezusa jest cześć i miłość wobec daru Jego miłości, szczególnie w kulcie Jego Serca. Wnikanie w głąb tej tajemnicy skłania do wniosku, iż naturą miłości jest dawanie siebie w darze. Tak samo jest też z kultem NSPJ. W nim obecna tajemnica Bożej miłości zawiera w sobie wezwanie by ukazywać ją i pomagać innym doświadczyć tego daru i tajemnicy. Sam Chrystus umarł na krzyżu z miłości do człowieka i oddał się mu całkowicie w Tajemnicy Ołtarza. Tutaj nieustannie jest obecne misterium objawione w Sercu Zbawiciela. Dlatego też kult ten przynosi każdej pojedynczej duszy, a także całym rodzinom i parafiom dary Bożej łaski. Można tutaj mówić m. in. o pomocy w codziennych zmaganiach dzięki świętym natchnieniom, światłu w wątpliwościach, pomocy w walce i w chwilach upadków pokoju w trudnych chwilach. Każdy wierny jest więc wezwany do rozkrzewiania tego nabożeństwa, szczególnie jest jednak to obowiązek kapłanów.

Wskazując sposoby szerzenia przez kapłanów czci NSPJ, św. Biskup poleca: mówienie często i gorąco o miłości Jezusa, objawiającej się przede wszystkim w żłóbku, krzyżu i Przenajświętszym Sakramencie; wzywanie wszystkich do czci i miłości Serca Jezusowego, do podejmowania się jego uczu-

¹¹ KRÓL, *Znaczenie kultu Serca...*, s. 238.

¹² PELCZAR, *Rozmyślania...*, s. 710.

ciami i wzywaniu Jego opieki, szczególnie w pokusach i cierpieniach; zachęcanie do wstępowania w szeregi Bractwa Serca Jezusowego i do Apostolstwa modlitwy; propagowanie obrazów i pisma ku czci tegoż Serca; zbudowanie w kościele ołtarza NSPJ; urządzenie nabożeństw czerwcowych i pierwszopiatkowe; polecenie temu Sercu parafii, zakładów, szkół i domów rodzinnych.

Ponadto św. Józef Sebastian pokazuje jak być apostołem NSPJ w niektórych szczegółach pasterskiej posługi. Nad ranem ofiarować cały dzień Sercu Jezusowemu, wieczorem odmówić litanie do NSPJ. Jeżeli w parafii dzieje się wiele złego, to należy polecać ją litościwemu Sercu Jezusa. W chwilach pokus najlepiej wzywać Jego pomocy. Jako jeden ze sposobów przyciągnięcia wiernych do kościoła św. Biskup Pelczar wymienia rozszerzanie nabożeństwa do tego Serca, a także modlitwę do Niego za wszystkich parafian. Prosząc za zmarłych i ratując ich w ten sposób z czyśćca pasterz pomnaża Bożą chwałę i składa hołd NSPJ. Równie ważna w tym miejscu pozostaje także modlitwa za innych braci kapłanów¹³. Co więcej bp. Pelczar wskazuje, że kapłan na wzór świętych przed każdym kazaniem winien długo i mocno polecać się Sercu Jezusowemu, a w samej homilii polecać każdemu gorące nabożeństwo do NSPJ, a także jako sprawę nader Jemu miłą nauczać wtedy prawd wiary. Każdy zaś katecheta powinien być kapłanem według Serca Bożego, a jako środka do ustrzeżenia uczniów od występków, rozszerzać wśród nich m.in. nabożeństwo do tegoż Serca.

Sprawować zaś sakramenty święte należy w ten sposób, by przez to wielbić Serce Jezusowe; po Pierwszej Komunii świętej zaleca się wpisywanie dzieci do Apostolstwa Serca Jezusowego, by wszystkie sprawy ofiarowały Bogu i strzegły się grzechów; przy asystowaniu do sakramentu małżeństwa, należy zaznaczyć, że spoiwem tych związków ma być prawdziwa miłość, miłość święta, która płynie ze źródła świętości i przepływa przez Serce Jezusowe, a stąd dąży przede wszystkim do uświęcenia małżonków. Kapłan idąc do chorego winien modlić się za nim do NSPJ, gdyż jest ono źródłem pociechy w chorobie. Przy spowiedzi należy zobowiązywać penitentów do codziennego odmawiania przez pewien czas krótkiej modlitwy, zwłaszcza do Serca Jezusa; podobnie zalecenie stosuje się do osób niedawno nawróconych na katolicyzm; gdy natomiast sprawa dotyczy walki z namiętnościami, szczególnie należy przyzywać pomocy Serca Pana Jezusa w modlitwie skierowanej wprost do Niego.

Jako pomocny środek w pracy duszpasterskiej należy również wymienić litanie do NSPJ podczas wieczornego wystawienia Najświętszego Sa-

¹³ „Miłość wzajemna wymaga dalej, aby kapłani modlili się za sobą i otwierali nie tylko dla siebie, ale i dla braci skarbnicę duchową, to jest, najlitościwsze Serce Jezusowe [bo] dziś potrzeba przede wszystkim świętych kapłanów, aby świat spoganiały zwrócić na powrót do Chrystusa Pana i Kościoła Jego”. PELCZAR, *Pasterz...*, s. 404.

kramentu, tych zaś, którzy udają się na emigrację zachęcać do wpisania się do Bractwa Serca Jezusowego¹⁴.

Praca na polu dusz ludzkich wymaga od kapłan szczególnej gorliwości, którą jedynie może zaczerpnąć z osobistej modlitwy do Serca Jezusowego, rozmyślania o miłości tego Serca i nieustannej pamięci, że powołaniem kapłańskim jest praca dla Boga i dusz, a od tego obowiązku zależy zbawienie wielu ludzi i że kiedyś stanie na sądzie Bożym i zda rachunek ze swego życia. Dlatego należy „czynić wszystko w zjednoczeniu z Panem Jezusem [...] błagać Go o łaskę do każdej sprawy, łączyć się z Nim, iżby On był początkiem, wzorem i końcem naszych czynności, ofiarować je Jego Sercu, a podczas nich zwracać się z myślą do Boga”¹⁵. Po tak zrealizowanej posłudze, w ostatnich chwilach życia, niewypowiedzianą pociechą jest dla pasterza duch wiary, święte praktyki: m. in. modlitwa, Msza św., nabożeństwo do Serca Jezusa i świadomość wartości podjętych prac duszpasterskich oraz zastępu dusz, które dzięki tej posłudze dotarły do bram Nieba.

4. Życie kultem NSPJ

Zgodnie zatem z nauczaniem J. S. Pelczara, winno być zatem wypełnione nabożeństwem do NSPJ. To właśnie z niego wypływa świętość kapłańskiej posługi, która wynika z jak najściślejszego zjednoczenia z Sercem Chrystusa. Znajduje to swój wyraz najpierw w pobożności prywatnej kapłana, jego życiu wewnętrznym, gdy łączy się on z Sercem Zbawiciela, z Jezusem, obecnym na ołtarzach i zasiadającym po prawicy Ojca, oddając cześć Bogu w Trójcy Świętej Jedynemu. Taka natomiast egzystencja, realizacja powołania kapłańskiego, przede wszystkim ma swoje źródło w Tajemnicy Eucharystii, w której jest najgłębiej zakorzeniona; Kapłan Nią żyje i do Niej prowadzi wiernych. Dzięki temu w swojej codziennej posłudze przybliża wiernych do Chrystusa przez cnotę i wytrwałość, pragnąc uświęcić siebie i innych ludzi, by razem dojść do wiecznej chwały w Niebie. We wszystkich tych czynnościach podstawą jest kult NSPJ, w którym pasterz odkrywa Miłość Zbawiciela, łączy się z Nim i pragnie odpowiedzieć na ten Jego dar jak najgorliwszym wypełnianiem swoich duszpasterskich zadań, w których dla wiernych staje się apostołem nabożeństwa do Bożego Serca. Tutaj uwidacznia się „autentyczna miłość do Boga, która rodzi się z właściwie rozwijanego kultu Serca Jezusowego, jest źródłem i jednocześnie owocem osobistego zjednoczenia z Bogiem”¹⁶.

Obowiązek rozszerzania tego kultu, który w pierwszym rzędzie spoczywa na kapłanach, na nich się nie zamyka, ale pozostaje także zadaniem

¹⁴ Por. PELCZAR, *Pasterz...*, s. 37-372.

¹⁵ PELCZAR, *Rozmyślania...*, s. 364.

¹⁶ L. Poleszak. *Serce Zbawiciela. Kult Najświętszego Serca Jezusowego w Zgromadzeniu Księży Najświętszego Serca Jezusowego (1878-2009)*, s. 126.

innych osób. Jako następne należy zatem wymienić zgromadzenia zakonne, a potem działalność bractw i stowarzyszeń, zrzeszających wiernych świeckich. Należy jednak zaznaczyć, że kult NSPJ jest ściśle związany z duchowością kapłańską i przepaja jej całokształt ze względu na ścisłe zjednoczenie z Chrystusem w sakramencie kapłaństwa. Natomiast kult NSPJ w życiu zakonnym, działalności bractw i stowarzyszeń i codziennym życiu każdego chrześcijanina zasadza się na zjednoczeniu z Chrystusem w sakramencie chrztu i bierzmowania. Nieco inny jest zatem charakter kultu we wspomnianych stanach życia. Każdy jednak z nich jest wezwany do rozwijania w swojej codzienności czci względem Bożego Serca.

SUMMARY

The cult of the Heart of Jesus in the life of priests, by St. Joseph Sebastian Pelczar

St. Joseph Sebastian Pelczar (1842-1924), Bishop of the Diocese of Przemyśl in the years 1901-1924 cared of sanctification of himself and other worshippers. He was a zealous apostle of the Sacred Heart of Jesus. He saw in it an efficient way to achieve holiness. Especially he recommended this cult to priests. They are the guides on the way to sanctification of God's people. This grace and the task they received from God is possible thanks to personal holiness. Among the many ways of achieving perfection, a special place has the worshipping of the Heart of Jesus. St. Joseph Sebastian in his works indicated that this cult is a simple way to salvation for a priest and the worshippers entrusted to him. Personal practice of the Sacred Heart cult transforms a priest on model of Jesus Christ. It also makes, resulting from the source of Divine Love which is the Eucharist, he becomes an authentic guide for the worshippers. The priests propagating this worship and caring about it help themselves and the worshippers in achieving eternal happiness. The human life resulting from the cult of the Sacred Heart of Jesus transforms the present life and directs it to eternity.

KEYWORDS: the Heart of Jesus, St. Joseph Sebastian Pelczar, priesthood, spirituality of priest, asceticism for priests.

SŁOWA KLUCZOWE: Serce Jezusa, Józef Sebastian Pelczar, duszpasterstwo, duchowość kapłańska, ascetyka kapłańska.